

Na jezeru # 67, Fedor Džamonja

FEDOR DŽAMONJA OBVLADA VEŠČINE TAKO LIKOVNEGA oblikovalca in fotografa kot osebnega umetniškega izražanja. Kot pravi, je treba poznati osnovno tehniko, treba pa je biti tudi aktualen, imeti koncept, se stalno spraševati, biti sporočilen in ob vsem tem je nujno obstati v času. Živimo v času, ko kultura ni samo lokalna. Vprašanja estetike niso vezana na eno samo podnebje ali na eno samo zgodovinsko izkušnjo. Istočasno napreduje tehnologija in se spreminja, vsak dan so nam na voljo nove tehnične možnosti. Potrebno jih je obvladati in se istočasno spraševati o njihovih omejitvah. Vse to ni mogoče, če ne obstaja neka čvrsta podlaga, če se ne pozna kulture, umetnostne zgodovine, časa, v katerem so nastala velika dela, ki so živa in povedna še zdaj, in pravila, ki so jih umetniki upoštevali v tem času. Formula je torej enostavna: umetnostna zgodovina je temeljnega pomena, arhitektura predstavlja proces pristopa in reševanja problema, likovna akademija je mesto za razvoj tehnike kreativnega izražanja.

Njegovo prvo iskanje poetike v likovni umetnosti se je začelo v slikarstvu. Odrasel je obkrožen z abstraktno umetnostjo in je intuitivno čutil njeno energijo in njen emocionalni naboj. Tako je to prvo raven doživljanja izražal v svojih risbah in slikah in poskušal vanje vnesti svojo lastno energijo. Fotografija mu je pri teh začetkih predstavljala medij, kako si zapomniti motive, ki jih je prenašal v slikarski jezik in jim abstrahirati deskriptivne značilnosti. Postopno se je ogrel za nasprotni tok: narediti fotografijo, ki se bo približala jeziku risbe in slike, in ukiniti njeno faktografijo, realni čas in stanje, ki je v njej zaobseženo. Dejstvo je namreč, da fotografijo zaznamo v trenutku, v trenutku obupa, nevarnosti in straha naši možgani preidejo iz miselne oblike v faktografsko obliko. Takrat ne razmišljamo v besedah, temveč v slikah, ker tako več informacij procesiramo v krajšem času. Po drugi strani pa takšno fotografijo tudi hitro konzumiramo, njena popolnost ni sami sebi dovolj.

Kot pravi avtor, so potrebni čas in izkušnje, da v motivu prepoznamo zanimiv problem, kako v njem najti in osvojiti prostor lastnega rokopisa. V fotografiji se lastni rokopis opredeli s svetlobo, ki je temeljni gradbeni element, nato s kadrom, odnosom in kontrasti med svetlim in temnim ter končno z barvo, ki lahko z vsem naštetim doda močen izraz razpoloženja in emocionalnega naboja. To so istočasno prvine rokopisa, s katerimi avtor želi osvojiti osnovne barve motiva.

Nemogoče je razdvojiti, kdaj se konča iskanje in pričnenja ustvarjanje, zatrjuje Fedor Džamonja. Ko analizira okolico, izbere motiv in vizualizira rezultat. Ostane tehnično udeja-

Na jezeru # 67, odtis 2008 (negativ 2005). Digitalna foto-grafika, 103 × 100 cm. Z dovoljenjem avtorja.

njenje, iskanje načina, kako osamiti motiv in ga preoblikovati v subjekt. Najbolj ustvarjalni del raziskovanja se dogaja v temnici pod povečevalno napravo. Digitalno procesiranje omogoča še več. Prav tak kreativni pristop je v procesu nastajanja naredil fotografsko izražanje vse bolj podobno slikarskemu.

Na digitalnih odtisih cikla »Na jezeru« so motivi reducirani z različnimi tehničnimi postopki, motiv (znak) je dobil lastnosti kaligrafije. Gre za emocionalno močen prizor na obali jezera bruseljskega parka Tervuren. Skupina lesenih količkov, ki naj bi preprečila erozijo obale, ni zdržala pritiska. Sčasoma so se znašli obkroženi z vodo, avtor se je osredotočil nanje in njihove odseve. Odsevi v vodi dajo obliki povsem novo razsežnost. Gre za erozijo, proces staranja, menjanje prvobitne namembnosti objekta in pridobivanje nove vloge oz. njene odsotnosti, gre za predmete, ki samo bivajo in ničemur ne služijo in veličastno čakajo na naravno prenehanje. V današnjem času, ko smo obkroženi z javnimi občili, ki slavijo dovršenost mladosti in jo postavljajo kot ključno merilo lepote, se je potrebno ponovno naučiti opaziti lepoto, ki nas spremlja do samega konca, lepoto, ki se spreminja (gre za četrto razsežnost: čas), dobiva nove oblike, a ostaja.

Margarita Sveštarov Šimat

Prevod: Uredništvo

(prirejeno po intervjuju v časopisu *Grafika*, Zagreb 2006)

Fedor Džamonja (1955 –) se je rodil v Splitu in začel študirati umetnostno zgodovino l. 1972 v Zagrebu. V Londonu je obiskoval *Architectural Association School of Architecture* (1974) in likovno akademijo Byam Shaw (1980). Sodeloval je s fotografskimi studiji Scala v Firenzah (1983), Karolyi, Gattin v Zagrebu (1985) in Collian v Bruslju (1992).